

Ženeva,
18. IV. 933.

Slovutný pane Prezident,

premeškali sme milú príležitosť môcť sa Vám prihovoriť listovne, teraz, pred Veľkou nocou. Nie že by sme boli na to zabudli. Skôr bol to akýsi zápas formality a čistej myšlienky, v ktorom formalita prepadla. A jednako si robíme výčitky, najmä ako sme, vrátiac sa z cesty v švajčiarskych Alpách, našli telegram, ktorým ste si spomenuli na nás Vy i Vaš dom. Áno, i „dobrý deň“ je formalita, ale bez nej život bol by surový. „Tupý“, ako hovoríeva pán Škultéty. Nuž prepáčte láskave.

Spomínali sme i, ako sme boli raz pri Vašom veľkonočnom stole, v Lánoch, s Benešovci. Teraz sme sviatkovali len sami, v malom kostole v Leuku, kde sme boli svedkami konfirmácie mládeže, potom pri jazere Tumskom¹ a Brienzskom, tam ma tiahly stopy Byronove pre študentskú rozpomienku na Manfreda i pre terajší svoj literárny záujem. Píšem román akýsi – vedľa svojej literárnej histórie – a či vlastne píšeme ho, lebo žena mi pri tom pomáha. Či neostane nedopísaný, ako ten Váš, u Čapka spomínaný, neviem. Mierim v ňom Rousseaua s Byronom, ale neviem, ako sa zmieria! Každé dielo, i literárne, človeku pomáha dopísať Boh.

Zaujali ma, pane Prezident, Vaše úvahy o náboženstve, teraz v Lidových novinách.² I spomenul som si na Vaše slová o Bohu a o kostoloch na Bystričke. Na Vašu otázku upravenú na Otakara Březinu, v zástupe kdesi, na Morave. Na Vaše prísne rozlíšenie Boha a sveta už v Samovražde.³ Na heslo „Pánbůh členem Sokola.“ Všetky takéto Vaše slová, kdekoľvek som ich zachytil, boli mi mocnou oporou neraz v živote a zároveň mocným popudom pre cit i pre myslenie. Vaším dualizmom – Boh a svet – , začal som si rátať detinský svetový názor citový a Vaším monizmom začal som si ho ucelovať. Dnes nejedna Vaša veta šumí mi v duši tak, akoby od vekov bola bývala mojou duchovnou podstatou. A možno je i tak. Sme všetci ľudia, celé tvorstvo, nádobami *jedného*^b ducha božieho, len pomáhame si vzájomne uvedomovať sa. „Križ – hovoríeva pani doktorka⁴ – spája východ so západom a nebo so zemou.“ Možno i sever s juhom. Jedným rozumien skôr antitézu náboženskú, druhým politickú. „Stav mysle“ – citúva Anička Gašparíková z Vašich slov o Bohu. Možno „stav mysli všetkých“. V Ženeve človek cíti akosi Európu i zdá sa mi: Všetcko dobre učiněno jest.

Hneváte sa vše, pane Prezident, že Škultétyho spomínam. Rád ho mám. Je mi po otcovi najbližší, hovorievam vše. A mrzí ma, že sa vše hneváte. A ani nemyslíte, ako sa týmto hnevom káľa Slovensko. Ale možno, že tak dobre. I Čechy odvtedy začali vnútorne rásť, odkedy ste ich uvedomele kálali. Taký je rytmus života.

Vaše zmierenie ucelilo by Slovensko vnútorne. Pravda, išlo by to len s presunutím úloh: Dať okúsiť načas Škultétymu prezidentstvu a vrátiť Vám svobodu človeka,

ktorému by vláda nedementovala interviewy. Hovorím elegicky,^d lebo mne výbor skonfiskoval Pohľady v Matici a vyhlásil ma za chorého.⁵ A ešte hovorím: Všetko dobre učiněno jest.

Zas Vás pokúšam: Pán prezident, príjdte bývať na Bystričku a pokúsime sa vyvolať nový slovenský život. A po prezidenstve Škultétyho pripraviť cestu Benešovi, za ktorého zaangažujeme polovicu Slovenska. A potom, ako Boh dá. Ak Paneurópa, tak Paneurópa. Ale s Ruskom!

Nehnevajte sa, pane Prezident, na tento môj list. Je písaný z lásky: A nech sa nám nehnevá preň ani pani doktorka. Ani Vaši v Londýne.⁶

Prijmite výraz našej hlbokej úcty a oddanosti

Štefan a Hela Krčméry

DOPIS

AKPR, f. KPR, inv. č. 808, č. j. 4769/35, k. 76. Originál, rukopis.

a – Psáno na hlavičkovém papíře Tajomník Matice Slovenskej.

b – Podtrženo Š. Krčmérym.

c – Kálaš – rozbijet.

d – Elegicky – truchlivě, smutně.

1 – Rozumí se jezero Tuma ve Švýcarsku. V lednu 1933 odjel Krčméry na doporučení Alice Masarykové na léčení do Ženevy, odkud se vrátil v květnu do Prahy. Viz KATUŠČÁK, D. *Slovo čisté. Život a dílo Štefana Krčméryho v dokumentech*. Martin 1979, s. 198.

2 – Hovory s T. G. Masarykem: náboženství. *Lidové noviny* (41) 1933, č. 195, 16. 4., s. 1–3.

3 – Rozumí se Masarykova práce *Sebevražda bromadným jevem společenským moderní osvěty*. Praha 1904. Nové vydání: Praha, Ústav TGM, 1998.

4 – Rozumí se nejspíše Alice Masaryková.

5 – Viz zde dok. č. 217, pozn. č. 1.

6 – Patrně se rozumí Jan Masaryk, čs. vyslanec v Londýně.



Zemský učiteľský spolek na Slovensku T. G. Masarykovi^a
Žilina, [po 14. srpnu 1933]

/226

Zemský učiteľský spolek na Slovensku zo slávnostného zasadania svojho zastupiteľstva a zjazdu, konaného dňa 14. augusta 1933 v rámci Pribinových slávností v Nitre, jednohlasným uzavretím úctive žiada o splnenie tu uvedenej rezolúcie:

„Zemský učiteľský spolek na Slovensku stavia sa proti zrušeniu učiteľských ústavov. Sme za vyššie vzdelanie učiteľské, ale učiteľské ústavy nech sú naďalej ponechané, ich úroveň nech sa však zvýši, lebo sa lepšie osvedčujú, jako jednorocné pedagogické kurzy.